

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชนในสถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ คือ

- 1.เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการการเรียนรู้ของเยาวชนเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเยาวชน ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
- 2.เพื่อพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเยาวชน ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
- 3.เพื่อศึกษาผลของการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนที่ผู้วิจัย ได้พัฒนาขึ้น และนำไปใช้กับเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
- 4.เพื่อศึกษาปัจจัย และข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการนำ โปรแกรมการศึกษานอก โรงเรียน ที่ได้พัฒนาขึ้นไปใช้กับเยาวชน ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

สมมติฐานของการวิจัย

เมียร์สันและพาริกท์ (Mierson & Parikh,2000) ได้กล่าวว่า การเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักจะเป็นวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมที่สุดสำหรับกลุ่มการเรียนรู้แบบแก้ปัญหาเพราะผู้เรียนไม่เพียงแต่ได้ฝึกแก้ปัญหาการเรียนในเนื้อหา และรู้วิธีการเรียนเท่านั้น แต่ยัง ได้มีส่วนร่วมเรียนรู้ร่วมกันกับบุคคลอื่นๆ มีการยินยอมเพื่อพูดคุยเกี่ยวกับความรู้สึก ต่อผู้ สนุกสนาน เฝ้ามอง และดูแลคนอื่น ๆ ในบาง โอกาส การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักมีข้อดี คือ นอกจากผู้เรียนจะได้รับความรู้ในเนื้อหาวิชานั้นๆ ที่เป็นแบบบูรณาการแล้ว ซึ่งจะช่วยพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา พัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง พัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันเป็นทีม ซึ่งจะช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ แบร์โรส และแฮมบลิน ;แบร์โรส และเอชมิโล และอีวสัน (Barrows & Tamblyn,1980 ;Barrows & Hmelo & Evenson,2000) ดังนั้นการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก จึงเป็นการผสมผสานระหว่างการเรียนแบบค้นพบ และการเรียนแบบร่วมกัน จิมเมอร์แมน และเลโบ (Zimmermann & Lebeau, 2000) โดยที่การสอนแนวนี้มักจะเริ่มด้วยสถานการณ์หรือปัญหาที่มีความหมายหรือที่เป็นอยู่ในชีวิตจริงที่ผู้เรียน ได้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีการเลือก และสืบเสาะเพื่อนำมาช่วยกันแก้ปัญหา เมื่อผู้เรียนได้รับการฝึกด้วยวิธีการดังกล่าวๆ ซ้ำๆเป็นประจำ จะทำให้เกิดเป็นทักษะที่พึงประสงค์ ได้แก่ ทักษะการแก้ปัญหา การเรียนร่วมกันเป็นกลุ่ม การเรียนรู้ด้วยการนำ

ตนเอง รู้จักที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้เป็นอย่างดี เป็นการเตรียมพร้อมให้ผู้เรียนออกไปเผชิญกับ สถานการณ์จริงใน โลกของชีวิต ได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ สกอลารี (Scolari, 1992) ซึ่งได้ ทำการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบความต้องการข้อมูล และความต้องการใช้แหล่งข้อมูลของนักศึกษา แพทย์ กลุ่มที่เรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักและกลุ่มที่เรียนตามปกติ ได้พบว่ากลุ่มที่เรียนแบบใช้ ปัญหาเป็นหลักต้องการใช้ข้อมูลจากแหล่งวิชาการต่างๆ สูงกว่ากลุ่มที่เรียนตามปกติ ในทำนอง เดียวกัน ทองสุข คำธนะ (2538) ได้ศึกษาผลการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักที่มีต่อความสามารถ ในการแก้ปัญหาทางการพยาบาลของผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาล พบว่าความสามารถในการ แก้ปัญหาทางการพยาบาลของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลักสูงกว่า นักศึกษาพยาบาลกลุ่มที่เรียนตามปกติ นอกจากนี้ บุญบา โชคชูช่วย (2536) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผล การเรียนแบบร่วมกันที่มีต่อความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้พบว่า นักเรียนที่เรียนการเขียนตามแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน มีความสามารถทางการ เขียนภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนที่เรียนการเขียนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากเหตุผลและข้อมูลดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์และพิจารณาถึงความเป็นไปได้ จึงมีความเห็นว่าเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ที่ผ่านการเข้าร่วม โปรแกรม การศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันด้วยแนวคิดการ เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักและแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมาเพื่อใช้ สำหรับการเรียนรู้ในครั้งนี้โดยเฉพาะ จะมีคะแนนด้านทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสูงกว่า ก่อนที่เยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจะเข้าร่วม โปรแกรม ดังนั้นผู้วิจัยจึง ตั้งสมมติฐานในการวิจัย ดังนี้

1. เยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ที่ผ่านการเข้าร่วม โปรแกรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน กลุ่มทดลองมี คะแนนด้านทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสูงกว่าก่อนเข้าร่วม โปรแกรม
2. เยาวชน ในสถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลุ่มทดลองที่ผ่านการเข้าร่วม โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันมีคะแนน ด้านทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสูงกว่ากลุ่มควบคุม

การดำเนินการวิจัย

มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการการเรียนรู้ของเยาวชน เพื่อ ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเยาวชน ในสถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน

เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการอย่างแท้จริงของเยาวชนในสถาน
พินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งจะได้นำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างโปรแกรมการศึกษาออก
ระบบโรงเรียนในขั้นตอนต่อไป ได้แก่ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนในชีวิตประจำวัน การหาสาเหตุ
ของปัญหา วิธีการแก้ปัญหา ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว ความสัมพันธ์กับเพื่อน ด้านอบาชนุช
และสิ่งเสพติดต่างๆ ด้านการควบคุมอารมณ์ ด้านการดูแลสุขภาพของตนเอง และความต้องการการ
การเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อส่งเสริมทักษะการ
แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชนในสถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน หัวเขเนวคคการ
เรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลกผสมผสานด้วยเนวคคการเรียนรู้แบบร่วมนกัน ซึ่งได้จัดดำเนินการตาม
ขั้นตอนของการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามเนวคคของ มัลคัม โนลส์
(Malcolm Knowles, 1980) ใน 5 ขั้นตอนแรก ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้

- 1.1 คำนึงถึงความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม
- 1.2 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการทำงานและตัดสินใจ
- 1.3 ส่งเสริมการทำงานแบบประชาธิปไตย
- 1.4 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

ขั้นที่ 2 จัดสร้างองค์ครที่นำไปสู่การวางแผนร่วมนกัน

- 2.1 กำหนดบทบาทของผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละคนตามความเหมาะสมของงาน
- 2.2 ร่วมนกันค่านินกิจกรรมเพื่อความบรรลุผลสำเร็จ
- 2.3 สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

ขั้นที่ 3 วิจจยความต้องการและปัญหา

- 3.1 ตำรวจปัญหา ของผู้เรียน
- 3.2 ตำรวจความต้องการของผู้เรียน

ขั้นที่ 4 ร่วมนกันกำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรมให้เป็นจุดมุ่งหมายเพื่อการเรียนรู้ที่มี
ความชัดเจน และเป็นไปได้ มีความหมายต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมและสามารถวัดผลสำเร็จของผลงานที่
เกิดขึ้นได้

ขั้นที่ 5 การพัฒนาโปรแกรมให้สอดคล้องและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้
ของผู้เข้าร่วมกิจกรรม คือ

5.1 สร้างโปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียน เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเยาวชนในสถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งประกอบด้วแผนวคคการเรยนรู้โดยใชัปัญหาเป็นหลัคผสมผสาน ไปด้วยแนวคคการเรยนรู้แบบร่วมนกัน

5.2 พัฒนาเครื่องมือที่ต้งใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสัณภษณ์เยาวชนในสถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน 2) แบบวัดทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน 3) แบบทดสอบความสามารถค้ันกระบวนการกลุ่ม 4) แบบประเมินพฤติกรรมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

ขันตอนที 3 การทดลองใชัโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน สำหรับเยาวชนในสถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน ใหัจัดค้ันเนการไปตตามขันตอนของการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคคของมัลคัม โนลส์ (Malcolm Knowles, 1980) ใน 2 ขันตอนสุดท้ย ดังนี้

ขันที 6 นำโปรแกรมการศึกษาที่ไดัพัฒนาขันไปทดลองใชั

6.1 การรับสัณษณ์ และค้คเลือกเยาวชนผู้เข้าร่วม โปรแกรมมาเป็นกลุ่มผู้เรยน

6.2 จัดค้ันเนการฝึคอบรมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชนในสถานพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยใชัแนวคคการเรยนรู้โดยใชัปัญหาเป็นหลัคผสมผสาน ไปด้วยแนวคคการเรยนรู้แบบร่วมนกัน

6.3 ร่วมนือกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมใหัค้าปรึคษาผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งรายบุคคล หรือกลุ่มเล็กๆ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความม่ันใจในการเรยนรู้มากยิ่งขึ้น

ขันที 7 การประเมินผลการเรยนรู้

โดยร่วมนือกับผู้เข้าร่วมกิจกรรมประเมินผลของโปรแกรม ร่วมนกันกำหนดควธิการประเมินผลการเรยนรู้ไว้ก่อน แล้วใชัควธิการที่ไดัตกลงกันไว้ประเมินผลการเรยนรู้ของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

7.1 ประเมินผลทั้งก่อนและหล้งการฝึคอบรมในเรื่อง ทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

7.2 ประเมินผลหล้งการฝึคอบรมในเรื่อง พฤติกรรมด้านทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

7.3 ประเมินผลในเรื่อง ปังจ้ย และข้อเสนอแนะของการใชัโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ขั้นตอนที่ 4 ศึกษาปัจจัย และข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนไปทดลองใช้ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนนี้จะเป็นประโยชน์ที่จะได้นำไปปรับปรุงและแก้ไข โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้เหมาะสมกับบริบทต่างๆยิ่งขึ้น

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาปัญหาและความต้องการการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสตรีนคร

1.1 ข้อมูลพื้นฐาน

เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสตรีนคร ส่วนใหญ่มีอายุ 19 ปี มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา และส่วนมากกำลังหางานทำ

1.2 ข้อมูลทั่วไปโดยรวมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวันของเยาวชนก่อนเข้าอบรมในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสตรีนคร

ข้อมูลโดยรวมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวันของเยาวชนก่อนที่จะเข้าพำนักในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสตรีนคร อยู่ในระดับมาก (Mean = 3.81) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความเป็นจริงสูงสุดคือ ด้านอารมณ์และสิ่งเสพติด (Mean = 4.29) รองลงมาคือ ด้านการแก้ปัญหา (Mean = 4.00) และการดูแลสุขภาพตามลำดับ (Mean = 3.96) มีระดับความเป็นจริงอยู่ในระดับมาก เช่นกัน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ความสัมพันธ์ในครอบครัว (Mean = 3.12) มีระดับความเป็นจริงอยู่ในระดับปานกลาง

1.3 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวันของเยาวชนก่อนเข้ารับการศึกษาอบรมในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสตรีนคร จำแนกตามราชข้อ

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวันของเยาวชนก่อนที่จะเข้าพำนักในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสตรีนคร จำแนกตามราชข้อ ที่มีระดับความเป็นจริงสูงสุดคือ การสูบบุหรี่และดื่มสุราจะทำให้ท่านต้องเจ็บป่วย (Mean = 4.62) มีความเป็นจริงอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ปกติท่านสูบบุหรี่และดื่มสุรา (Mean = 4.61) การสำส่อนทางเพศจะทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ได้ (Mean = 4.51) ตามลำดับ โดยอยู่ในระดับ มากที่สุด เช่นกัน ส่วนข้อที่มีระดับความเป็นจริงต่ำที่สุดคือ ท่านมีความรู้สึกว่าจะต้องแบกภาระทางบ้านมาก และพ่อแม่ชอบคัดค้านใจทุกๆ เรื่องให้ท่าน (Mean = 3.02) มีความเป็นจริงอยู่ในระดับปานกลาง

1.4 ข้อมูลความต้องการของเยาวชนที่จะได้รับการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน

ความสามารถที่ต้องการได้รับการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ทุกขั้นตอนมีความต้องการอยู่ในระดับมาก โดยขั้นตอนที่มีความต้องการสูงสุดคือ การคัดเลือกวิธีการแก้ปัญหา (Mean = 4.27) รองลงมาคือ การระบุสาเหตุของปัญหา (Mean = 4.23) การประเมินผลการแก้ปัญหา (Mean = 4.18) และการระบุปัญหา (Mean = 4.16) ตามลำดับ

1.5 ความต้องการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชน

ความต้องการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชน ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อการสอน มีความต้องการคิดเป็นร้อยละ 100.00 ความต้องการด้านรูปแบบการเรียน ต้องการให้ครูอธิบาย คิดเป็นร้อยละ 100.00 รูปแบบการค้นคว้า ต้องการให้เป็นการศึกษาร่วมกัน คิดเป็นร้อยละ 98.02 ต้องการเสนอความคิดเห็น ร้อยละ 98.02 ต้องการให้ครูและผู้เรียนกำหนดการเรียนรู้ร่วมกัน คิดเป็นร้อยละ 100.00 ชอบการเรียนที่กำหนดวิธีด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 100.00 และต้องการมีส่วนร่วมในการวัดผล คิดเป็นร้อยละ 100.00

2. ผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสตรีชร

ผลของการวิจัยครั้งนี้ ได้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสตรีชร โดยผ่านแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมของมัลคัม โนลส์ (Malcolm Knowles, 1980) ผสมผสานด้วยแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักและแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน มีองค์ประกอบ คือ วัตถุประสงค์ กลุ่มผู้เรียน ผู้สอน เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียน การวัดและการประเมินผล และสภาพแวดล้อม

วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสตรีชร

กลุ่มผู้เรียน คือเยาวชนเพศชาย ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสิรินธร ซึ่งมีอายุอยู่ในช่วง 15-20 ปี เข้ารับการอบรมด้วยความสมัครใจ

ผู้สอน คือผู้ที่มีบทบาทส่งเสริมบรรยากาศ และสนับสนุนให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้ มีความเข้าใจต่อการทำงานร่วมกัน และกระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ โดยทั่วถึง

เนื้อหาสาระ ที่ได้รับการคัดสรรมาจากสภาพปัญหาและความต้องการของเยาวชน โดยตรง มีทั้งหมด 13 หน่วยการเรียนรู้ คือ

- หน่วยการเรียนรู้ที่ 1) ครอบครัวยุคใหม่
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 2) การรู้จักตนเอง
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 3) ปัญหาจากเหตุ
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 4) เพื่อนรักเพื่อนหลง
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 5) พฤติกรรมดีไม่มีปัญหา
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 6) รู้ทันป้องกันได้
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 7) โรคาพาให้ทุกข์
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 8) สุขภาพดี ไม่มีเสียง
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 9) อารมณ์ดี ไม่มีเครียด
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 10) รู้ทันป้องกันได้
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 11) ยาเสพติด พิชมหันต์
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 12) ไม่ลองไม่ทำคือพฤติกรรมดี
- หน่วยการเรียนรู้ที่ 13) ปัญหาท้าทาย

กิจกรรมการเรียนรู้ประกอบด้วย 10 ขั้นตอน คือ 1)กำหนดจุดมุ่งหมายของบทเรียน 2)กำหนดขนาดของกลุ่มสมาชิก 3)จัดสถานที่ให้เหมาะต่อการทำงานกลุ่ม 4)จัดเนื้อหาสาระให้สมาชิกทุกคนได้ทำงานร่วมกัน 5)สถานการณ์ปัญหาและทบทวนความรู้เดิม 6)ทำความเข้าใจในสถานการณ์ปัญหาและประสบการณ์เดิม 7)กำหนดองค์ประกอบของสมาชิกในกลุ่ม 8)สร้างกรอบการเรียนรู้ 9)วิธีการแก้ปัญหาและการนำเสนอ 10)การอภิปรายสรุปกระบวนการแก้ปัญหา

สื่อการเรียนรู้ ซึ่งประกอบไปด้วย แผนภาพโปสเตอร์ ภาพข่าว วิดีโอ และวิดีโอที่เกี่ยวกับองค์กรแต่ละสาระการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังมีสื่อบุคคลซึ่งได้แก่ เยาวชนในกลุ่มทดลองที่ได้รับมอบหมายให้ออกมาแสดงบทบาทต่างๆ

การวัดและประเมินผล โดยการใช้แบบวัดทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน สำหรับเยาวชน และแบบวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน การสังเกต แบบฝึกปฏิบัติประจำสาระการเรียนรู้ การทำงานร่วมกลุ่ม เช่น การอภิปราย การระดมสมอง

สภาพแวดล้อม ได้แก่ 1) การจัดสถานที่ในการฝึกอบรม ควรเป็นห้องที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ พร้อมทั้งมีวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น สื่อการเรียนรู้ 2) โถงและเก้าอี้ เหมาะสมกับการทำกิจกรรมต่างๆ การถ่ายเทของอากาศ แสงสว่างเพียงพอกับความต้องการ 3) การสร้างบรรยากาศให้มีความผ่อนคลายเป็นกันเอง เป็นบรรยากาศของการทำงานร่วมกัน มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน 4) ท็อปที่รสน่าดู ตามความต้องการของเยาวชน

3. ผลของการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชน

3.1 เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสตรีนทรในกลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง แสดงว่า เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสตรีนทร ในกลุ่มทดลอง หลังการเข้าอบรมตามโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน มีทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันที่สูงกว่าก่อนการทดลอง

3.2 เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสตรีนทรกลุ่มทดลอง มีคะแนนเฉลี่ยของทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันหลังการทดลอง แตกต่างจากกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม แสดงว่า เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสตรีนทรในกลุ่มทดลอง หลังจากการเข้าร่วมโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสูงกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ได้ตั้งไว้

3.3 เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสตรีนครในกลุ่มทดลอง มีพฤติกรรมการค้นทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชน อยู่ในระดับมากในทุกหัวข้อ (Mean = 3.69) มีค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 3.95-3.55

4. ผลการศึกษาปัจจัย ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโปรแกรมการศึกษาที่ได้พัฒนาขึ้น

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสนทนา และอภิปรายกลุ่มกับเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสตรีนครที่เป็นกลุ่มทดลอง เกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อ โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาสำหรับเยาวชน ที่ได้ทดลองใช้ไปแล้ว โดยมีความคิดเห็น ดังนี้ คือ

4.1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นไปใช้

4.1.1 วัตถุประสงค์

เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสตรีนครกลุ่มทดลอง มีความเห็นเกี่ยวกับการกำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรมที่สอดคล้องกัน คือมีความเหมาะสมเพราะนำปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของเยาวชนมาสร้างเป็น โปรแกรมการศึกษาและกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองปัญหาและความต้องการดังกล่าว ดังนั้นการกำหนดวัตถุประสงค์จึงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ต้องคำนึงถึง คือ วัตถุประสงค์จะต้องมาจากปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของเยาวชนในพื้นที่นั้นๆ ซึ่งจะทำให้เขาสามารถดึงประสบการณ์เดิมมาเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้ได้ และควรชัดเจน

4.1.2 กลุ่มเป้าหมาย

เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสตรีนครกลุ่มทดลอง มีความเห็นที่ตรงกันคือ เยาวชนที่มาจากที่ต่างพื้นที่กัน โดยเฉพาะช่วงอายุที่ใกล้เคียงกันคือ วัยรุ่น ซึ่งมีประสบการณ์ที่แตกต่างหลากหลายและได้นำประสบการณ์เหล่านั้นมาช่วยกันคิดแก้ปัญหาได้ ทุกคนจึงอยากมีส่วนร่วมในการระดมสมองแก้ปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลาย มีความกระตือรือร้น สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้ ดังนั้นกลุ่มเป้าหมาย จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ต้องคำนึงถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความกระตือรือร้น ใส่ใจในการเรียนรู้ของเยาวชน ซึ่งจะทำให้การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.1.3 กลุ่มผู้สอน

บทบาทของผู้สอนที่ดี นับเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้กับกลุ่มเยาวชน ดังความคิดเห็นของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสตรีรกลุ่มทดลอง ที่ว่า ผู้สอนเป็นผู้กระตุ้น ให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ ไม่เคร่งเครียด ทำให้อายุการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ เสริมสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานกลุ่ม จะเห็นได้ว่าผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเยาวชนและเรียนรู้ไปด้วยกับเยาวชน ดังนั้น ผู้สอนจึงนับเป็นปัจจัยสำคัญที่จำเป็นต้องคำนึงถึง ควรมีความรักและเข้าใจในธรรมชาติของเยาวชน มีจิตวิทยาในการทำงานร่วมกับเยาวชนเหล่านี้ ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.1.4 กิจกรรมการเรียนรู้

จากการสนทนากลุ่มกับเยาวชน ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน สตรีมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่ามีความเหมาะสม เพราะใช้รูปแบบการเรียนรู้โดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เยาวชนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้ร่วมกับกลุ่มเพื่อนซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ เป็นการผสมผสานแนวทางการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักเข้ากับแนวทางการเรียนรู้แบบร่วมกัน เปิดโอกาสให้เยาวชนได้แสดงออกทั้งทางคำพูดและความคิดอย่างเป็นอิสระทำให้เกิดความคิดที่จะแก้ปัญหาต่างๆ ได้ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริงเพราะเป็นเรื่องที่เขาสามารถนำประสบการณ์ที่มีอยู่เดิมในชีวิตที่หลากหลายของเขามาเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ที่ได้รับ เป็นการฝึกให้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและการตัดสินใจอย่างเป็นขั้นตอน ดังนั้นขั้นตอนในกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นจึงนับเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เยาวชนบรรลุวัตถุประสงค์ของโปรแกรมศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.1.5 เนื้อหาสาระ

เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสตรีทั้งหมดมีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า เนื้อหามีความเหมาะสมเพราะเป็นเรื่องที่มาจากปัญหาและความต้องการของเยาวชน โดยตรงและสามารถเชื่อมโยงไปสู่การแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเยาวชนได้เป็นอย่างดีและง่ายต่อการทำความเข้าใจ ดังนั้นเนื้อหาสาระจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่จะต้องให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ใกล้เคียงกับการดำเนินของเยาวชนในพื้นที่ เป็นเรื่องที่มีจากปัญหาและความต้องการของเยาวชนเอง และจะต้องเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวเยาวชนจึงจะทำให้ การจัดโปรแกรมศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชนมีประสิทธิภาพ

4.1.6 สื่อการเรียนรู้

เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสิรินธรกลุ่มทดลองมีความคิดเห็นที่ไปในทิศทางเดียวกันว่า สื่อการสอนมีความเหมาะสม มีความสอดคล้องกับกลุ่มเยาวชนและสาระการเรียนรู้ มีความน่าสนใจ จูงใจผู้เรียนไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย ทำให้เข้าใจบทเรียนได้ง่าย ดังนั้นสื่อการเรียนรู้จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่มีความสำคัญมากที่จะกระตุ้นให้เยาวชนเกิดความต้องการที่จะเรียนรู้ต่อไปอย่างไม่สิ้นสุดเพื่อที่จะนำความรู้ต่างๆ มาแก้ปัญหาให้สำเร็จลุล่วงไปได้ สื่อจะต้องมีอย่างหลากหลายให้สอดคล้องกับแต่ละเนื้อหาสาระ จะต้องมีสื่อบุคคล มีการสาธิต เป็นต้น จึงทำให้การดำเนินโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชนที่ได้พัฒนาขึ้นประสบผลสำเร็จ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.1.7 การวัดและการประเมินผล

เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสิรินธรกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมสนทนากลุ่มมีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า มีความเหมาะสมเพราะมีการวัดผลที่หลากหลายวิธีการ ทำให้เยาวชนมีความรู้สึกสนุกเพลิดเพลิน กับการเรียนรู้ไม่มีความเครียดหรือความรู้สึกว่าตนเองกำลังสอบ ได้มีการพูดและการแสดงออกซึ่งตรงกับธรรมชาติของวัยรุ่นช่วงนี้ นับแสดงให้เห็นว่าการวัดและการประเมินผลเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่จะต้องคำนึงถึง คือ มีการวัดผลที่หลากหลายวิธี การวัดเชิงพฤติกรรม การทดสอบ ไม่นับการเขียนตอบมากเกินไป จะทำให้การดำเนิน โปรแกรมมีประสิทธิภาพ

4.1.8 สิ่งแวดล้อม

เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสิรินธรกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมสนทนามีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่ามีความเหมาะสม เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง มีสมาธิในการเรียนรู้ได้ดี มีการเสริมสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ และสอดคล้องกับแต่ละกิจกรรมและสาระการเรียนรู้ และมีการเปลี่ยนสถานที่เรียนเพื่อเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศในการเรียนรู้ซึ่งไม่ทำให้ความจำจืด จึงจะทำให้การดำเนินกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตาม โปรแกรมที่ได้พัฒนาขึ้นมีคุณภาพ

4.2 ข้อเสนอแนะ

4.2.1 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ใช้รูปแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเยาวชนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อนซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ ผู้สอนจะต้องเข้าใจในบทบาทของคนที่ชัดเจนว่าจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้อย่างทั่วถึงด้วยการให้คำแนะนำที่เหมาะสม และกิจกรรมจะต้องมีหลากหลายนอกเหนือไปจากการอภิปรายกลุ่ม เช่น บทบาทสมมุติ เพื่อช่วยทำให้การเรียนรู้สนุกสนานและได้รับความรู้ไปด้วย ควรปรับปรุงเรื่องเวลาให้มีการยืดหยุ่นไม่ตายตัว โดยการกำหนดเป็นกรอบกว้างๆ เพราะเยาวชนแต่ละคนจะมีความสามารถที่ไม่เท่าเทียมกัน บางคนอาจจะเรียนรู้ได้ช้า บางคนอาจเรียนรู้ได้เร็ว

4.2.2 การวัดและการประเมินผล ควรจะมีวิธีการวัดผลที่หลากหลาย ซึ่งจะต้องเน้นทางด้านพฤติกรรมให้มากกว่าจะเป็นการฝึกทักษะการแก้ปัญหาไม่ควรเน้นที่การทำข้อสอบเพียงอย่างเดียว และเยาวชนกลุ่มนี้ส่วนมากมีข้อจำกัดทางการเขียน เพราะถึงแม้ส่วนมากจะเรียนหนังสือกันมาแล้ว แต่ไม่ค่อยได้ใช้จึงลืมการเขียน และไม่ค่อยชอบการเขียน และเยาวชนในช่วงวัยนี้จะชอบการพูดคุย การแสดงออก การวัดผลจึงควรนำธรรมชาติของเยาวชนมาใช้ โดยการวัดจากพฤติกรรม การแสดงออกต่างๆ ในขณะที่ประกอบกิจกรรมซึ่งจะเป็นการสะท้อนความสามารถที่แท้จริงของเยาวชนกลุ่มนี้

การอภิปรายผล

ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสิริธร มีประเด็นที่ได้นำมาอภิปรายเป็น 4 ประเด็น คือ

- 1) ผลการศึกษาข้อมูลปัญหาและความต้องการการเรียนรู้
- 2) การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น
- 3) ประสิทธิภาพของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น
- 4) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น

1. ผลการศึกษาข้อมูลปัญหาและความต้องการการเรียนรู้

พบว่า เยาวชนก่อนเข้ารับการอบรมในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสิริธร มีปัญหาในชีวิตประจำวันหลายประการอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ปัญหาด้านสุขภาพและถึงเสพติดต่างๆ เช่น การใช้ชีวิตมั่วสุมอยู่ในสถานเริงรมย์ต่างๆ การเล่นเกมพนัน การสูบบุหรี่และการดื่มสุราหรือสิ่งเสพติดอื่นๆ ซึ่งทำให้สุขภาพทรุดโทรมต้องเจ็บป่วยบ่อยๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นพวรรณ วงศ์วิชัยวัฒน์ (2547) ที่พบว่า ค่านิยม วัฒนธรรม และความเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ จากต่างประเทศที่

แพร่กระจายเข้ามาอย่างรวดเร็วและเฉียบพลันเป็นเครื่องช่วยทำให้เยาวชนหลงเหลือเหลือ และขาดความยับยั้งชั่งใจเป็นหนทางให้เยาวชนต้องเดินไปสู่ความเสื่อมเสียต่างๆ ได้โดยง่าย เช่นการใช้ยาเสพติดต่างๆ การเที่ยวเตร่ใช้ชีวิตมั่วสุมกันในสถานเริงรมย์ แหล่งอบาณูฯ และสถานที่ไม่เหมาะสมอื่นๆ ส่วนทางด้านความต้องการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสิริธรรมมีความเห็นที่สอดคล้องกันอยู่ในระดับมากคือ ต้องการเข้าร่วมการฝึกอบรม โดยให้ความคิดเห็นว่า สามารถที่จะเสริมสร้างความรู้ และทักษะที่ได้รับไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ให้ดีขึ้น และต้องการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยิง กิริติบุรณะ (2545) ที่ได้พบว่าการเรียนแบบร่วมกันจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีจะช่วยเสริมสร้างโอกาสในการพัฒนาให้เป็นที่ไปในเชิงสร้างสรรค์ สะท้อนให้เห็นถึงคุณลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า ผลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลปัญหาและความต้องการของเยาวชน จะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญที่จะนำมาใช้ในการวางแผนการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความเป็นจริงของเยาวชนซึ่งจะเป็นการแก้ปัญหาได้ตรงประเด็นและสนองความต้องการของเยาวชน ได้อย่างแท้จริง

2. ผลการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน สำหรับเยาวชน ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสิริธรรม ด้วยแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมของมัลคัม โนลส์ (Malcolm Knowles, 1980) ซึ่งผสมผสานไปด้วยแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (Schmidt, 1992. Barrows, 1996. Engle, 1997. และ Arends, 2001) ควบคู่ไปกับแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน (Mcgregor, 1990. Johnson, 1994. Johnson, 1994. Cramer, 1998)) มีลักษณะเป็นโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเชิงพัฒนาซึ่งได้รับการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งในแต่ละขั้นตอนจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน โดยเริ่มจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับแนวคิดการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับเยาวชน การจัดการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก และแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน มาเป็นกรอบในการสังเคราะห์ขั้นตอนของการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ศึกษาแนวคิดทักษะการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นสมรรถนะที่ต้องการให้เกิดขึ้นในเยาวชน งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และมีการศึกษาปัญหาพื้นฐาน และความต้องการที่จะได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมและรูปแบบของการดำเนินกิจกรรม จากนั้นจึงดำเนินการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดของ มัลคัม โนลส์ ในลักษณะที่เป็นโปรแกรมเชิงพัฒนา มาเป็นกรอบในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน - แล้วจึงนำประเด็นที่กล่าวมาร่วมกำหนดเป็นองค์ประกอบของโปรแกรมการศึกษา

นอกระบบโรงเรียน กล่าวคือ การกำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรม มีที่มาจาก การนำปัญหาและความต้องการของเยาวชนมาพัฒนาเป็นเนื้อหาสาระของโปรแกรม พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการให้ผู้สอนและเยาวชนร่วมกันกำหนดวิธีการและการประเมินผล ใช้วิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้กับเยาวชนได้มีส่วนร่วม ร่วมกัน ในกระบวนการเรียนรู้อย่างทั่วถึงทุกขั้นตอน ซึ่งแนวทางในการพัฒนาขั้นตอนดังกล่าว สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนา โปรแกรมเชิงพัฒนาของ อุนดา นพคุณ (2546) ที่สรุปว่า โปรแกรมเชิงพัฒนา มีองค์ประกอบดังนี้ การกำหนดวัตถุประสงค์มาจากปัญหาและความต้องการของบุคคล ความรู้ และเนื้อหาสาระเป็นเครื่องมือเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์

การกำหนดองค์ประกอบของ โปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนที่พัฒนาขึ้นนี้ ผู้วิจัยได้ ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์สาระต่างๆ เพื่อให้โปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับธรรมชาติของเยาวชนอย่างเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันตั้งแต่หลักการ เหตุผล วัตถุประสงค์ กลุ่มผู้เรียน ผู้สอน กิจกรรมการเรียนรู้ เนื้อหาสาระ สื่อการเรียนรู้ การวัดและการประเมินผล และสภาพแวดล้อม โดยกำหนดรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบ จัดทำเป็น โปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนฉบับร่าง แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพทำการแก้ไขปรับปรุงแล้วจึงนำไปทดลองใช้ โดยในส่วนนี้สามารถแยกอภิปรายแยกตามองค์ประกอบของ โปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียน ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียน เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชน เพื่อส่งเสริมให้เยาวชน ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสตรีนคร ที่เข้ารับการฝึกอบรม ได้มีทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นจะต้องตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของเยาวชนอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับ อารัญญา รัตนอุบล (2542) ที่ได้กล่าวว่า การกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนสำหรับเยาวชน ควร กำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรมให้ชัดเจน โดยกำรคำนึงถึงปัญหาและความต้องการของเยาวชน ทั้งนี้เพื่อจัดดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ได้ตรงตามปัญหาและความต้องการของเยาวชน และสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกรู้ว่า ได้มีส่วนร่วมใน โปรแกรมการจัดการศึกษาด้วย ซึ่งจะมีผลทำให้เวลาเรียนเยาวชนจะเกิดความกระตือรือร้นอยากที่จะเรียนรู้ต่อไปอย่างค่อเนื่อง เพราะมาจากปัญหาและความต้องการของเยาวชนเอง ซึ่งจะทำให้ โปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนที่พัฒนาขึ้นมีคุณค่าและเกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

2. กลุ่มผู้เรียน กลุ่มผู้เรียนที่เหมาะสมสำหรับ โปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนที่พัฒนาขึ้น คือเยาวชนที่มีอายุในช่วง 15-20 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มผู้เรียนที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาการทางสติปัญญาของ เพียร์เจท์ (Piaget,1975) ที่ได้กล่าวถึงเด็กในวัย 15-20 ปี ซึ่งจัดอยู่ในช่วงของวัยรุ่นตอนปลาย เป็นวัยที่สมควรได้รับการฝึกฝนพัฒนาทางสติปัญญา และทักษะการ

แก้ปัญหาได้ดีกว่าวัยอื่นๆ เพราะเป็นวัยที่กำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม อีกทั้งต้องพบกับปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวัน หากไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพแล้ว จะทำให้เป็นอุปสรรคต่อพัฒนาการทางด้านต่างๆ ต่อไป เพราะวัยนี้จะเป็นวัยที่มีความพร้อมทุกด้านชอบการใช้เหตุผล การส่งเสริมทักษะแก้ปัญหาด้วยการใช้เหตุผลสนับสนุนจะทำให้เข้าใจได้ดี และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ สารีพันธ์ สุภวรรณ (2545) สำหรับการวิจัยครั้งนี้กลุ่มผู้เรียน คือ เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน สิริธร ที่มีช่วงอายุ 15-20 ปี ซึ่งเป็นวัยที่กำลังเกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เกิดขึ้นทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ มักจะพบกับปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวันซึ่งอาจทำให้ต้องดำเนินชีวิตอย่างผิดพลาดไป เพราะขาดความรู้ ประสบการณ์ และความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ (ประภาภรณ์ อวยชัย, 2543) แต่ถ้าเยาวชนกลุ่มนี้ได้รับการฝึกฝน อบรมด้วยกระบวนการแก้ปัญหาที่เหมาะสมก็จะทำให้เป็นเยาวชนของชาติที่มีคุณภาพสามารถสร้างคุณประโยชน์ต่างๆ ให้กับประเทศชาติได้อย่างมหาศาล และในทางตรงข้ามถ้าเยาวชนกลุ่มนี้ไม่ได้รับการฝึกฝน อบรมเกี่ยวกับการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันอย่างถูกวิธีก็อาจจะสร้างปัญหา ความวุ่นวาย และความหายนะให้กับประเทศได้อย่างคาดไม่ถึงเช่นกัน (จินตนา ไพบูลย์, 2543)

3. ผู้สอน ในขั้นดำเนินการตามกิจกรรมการเรียนรู้ของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้พัฒนาขึ้นในครั้งนี้ ผู้สอนเป็นส่วนที่มีความสำคัญมาก ก็จะต้องเป็นผู้ที่มีบทบาทในการอำนวยความสะดวกและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ในผู้เรียน (Facilitator) จะต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจในพฤติกรรมและธรรมชาติของเยาวชนเป็นอย่างดีเพราะเยาวชนที่มาอยู่รวมกันจะมีพฤติกรรมและการแสดงออกที่แตกต่างกันเช่น ก้าวร้าว คือ รุน เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เคยชินมาก่อนเพื่อเป็นการปกป้องตนเองและเรียกร้องความสนใจ ผู้สอนจึงจำเป็นต้องเข้าใจธรรมชาติและพฤติกรรมของเยาวชนกลุ่มนี้อย่างถูกต้องเพื่อที่จะจัดการฝึกอบรมให้กับเยาวชนได้อย่างเหมาะสม ดังที่ วัลลภ ตั้งคณาบุรุษย์ (2539) ได้กล่าวว่า ผู้สอนเยาวชนในกลุ่มที่ด้อยโอกาส พลาดโอกาสหรือมีปัญหาต่างๆ จะต้องมีความเข้าใจในธรรมชาติของเยาวชนกลุ่มนั้นเป็นอย่างดีก่อน เพราะเยาวชนกลุ่มดังกล่าวยังคงมีความต้องการและการเรียนรู้ ซึ่งอาจมีพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากเยาวชนทั่วไป เช่น อาจมีความก้าวร้าว ต้องการคนที่ยอมรับและเข้าใจ จะเชื่อฟังคนที่เขาสามารถไว้วางใจได้เท่านั้น และจะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีที่จะส่งผลให้ใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ แม็กเกรเกอร์ (Macgregor, 1990) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ผู้สอนจะมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความรู้ของผู้เรียนให้สมบูรณ์ ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างมีความสุข จัดทรัพยากรและสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ รู้จักและเข้าใจในธรรมชาติของผู้เรียน พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ กระตุ้นผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างทั่วถึง

4. เนื้อหาสาระ เนื้อหาสาระใน โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้พัฒนาขึ้นนี้ ได้นำมาจากการประมวลปัญหาและความต้องการของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสตรี ซึ่งเป็นประชากร มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยของเขตเนื้อหาสาระแบ่งเป็น 13 หน่วย การเรียนรู้ คือ 1) ครอบครัวยุคใหม่ 2) การรู้จักตนเอง 3) ปัญหาจากเหตุ 4) เพื่อนรักเพื่อนหลง 5) พฤติกรรมดีไม่มีปัญหา 6) รู้ทันป้องกันได้ 7) โรคพาให้ทุกข์ 8) สุขภาพดีไม่มีเสียง 9) อารมณ์ดีไม่มีเครียด 10) รู้ทันป้องกันได้ 11) ยาสพดิด ทิชมัทนค์ 12) ไม่ลองไม่ทำคือพฤติกรรมดี 13) ปัญหาท้าทาย ซึ่งมีความ เหมาะสม ทันสมัย สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน และปฏิบัติจริง ได้เป็นสาระที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ (2542) ที่กล่าวว่า การจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนควรเป็นหลักสูตรวิถีชีวิต ที่ จะส่งเสริมให้เยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ในทำนองเดียวกับ อัจฉริยา รัตนกุล (2540) ที่ได้กล่าวไว้ว่า เนื้อหาความรู้ที่นำมาใช้ในการฝึกอบรม ควรเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชีวิตความเป็นจริงของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นการทำงานหรือการดำเนินในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ในช่วง ดำเนินการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้วิจัยได้พบปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อ การเรียนรู้ของเยาวชนอีกประการหนึ่งคือ การเรียนหรือลำดับของเนื้อหาสาระ เนื้อหาสาระของทุก เรื่องควรจะต้องมีความสัมพันธ์กันและต่อเนื่องกัน หรือสร้างเนื้อหาสาระการเรียนรู้ในลักษณะ บูรณาการ จะทำให้เยาวชนสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่ได้รับในบทเรียนกับประสบการณ์เดิมของ เยาวชนเอง จะทำให้เยาวชนเรียนรู้ได้ดี และในทางตรงข้ามถ้าในช่วงใดที่ไม่มี การเชื่อมโยงเนื้อหา สาระที่เป็นความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ พบว่า เยาวชนจะเรียนรู้ได้ช้าลงเพราะไม่สามารถที่จะ ประสานความรู้ใหม่ให้เข้ากับประสบการณ์เดิมได้ ดังนั้นในการกำหนดเนื้อหาสาระควร จะ กำหนดให้มีความเชื่อมโยงกันระหว่างความรู้ใหม่ที่ได้รับกับประสบการณ์เดิม จะทำให้การเรียนรู้มี คุณค่ากับเยาวชนยิ่งขึ้น

5. กิจกรรมการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มด้วยการผสมผสาน แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักและการเรียนรู้แบบร่วมกัน ซึ่งมี 10 ขั้นตอน ได้แก่ 1) กำหนดจุดมุ่งหมายของบทเรียน 2) กำหนดขนาดของกลุ่มสมาชิก 3) จัดสถานที่ให้เหมาะสมต่อการ เรียนรู้แบบกลุ่ม 4) เตรียมเนื้อหาสาระให้สมาชิกทุกคนได้ทำงานร่วมกันอย่างทั่วถึง 5) นำเข้าสู่ ประเด็นปัญหาด้วยการทบทวนความรู้และประสบการณ์เดิม 6) ทำความกระจ่างชัดในสถานการณ์ ปัญหาด้วยการทบทวนความรู้และประสบการณ์เดิม 7) จัดกลุ่มผู้เรียนและกำหนดบทบาทของ สมาชิก 8) สร้างกรอบการเรียนรู้ด้วยการเรียนรู้แบบอิสระและกระบวนการกลุ่ม 9) ระดมสมองหา วิธีการแก้ปัญหา 10) วิเคราะห์และประเมินผลกระบวนการแก้ปัญหา

จากกระบวนการเรียนรู้อย่างกล่าว เยาวชนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน โดยกร่วมกันทำกิจกรรมที่มีหลากหลาย เช่น การระดมสมอง การอภิปรายกลุ่ม การปรึกษาหารือ เกม บทบาทสมมุติ การออกมาเล่าเรื่องหน้าชั้น การเขียนกระดาน กิจกรรมที่หลากหลายและ

สอดคล้องกับเนื้อหาสาระมีความเหมาะสมกับธรรมชาติของเยาวชนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ (2542) ที่กล่าวไว้ว่า กิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและมีการทำกิจกรรมร่วมกัน จะทำให้เยาวชนมีความกระตือรือร้น มีความสนุกสนานในการเรียนรู้ทำให้ใส่ใจที่จะพัฒนาตนเองและกิจกรรมที่เหมาะสมคือจะต้องเป็นกิจกรรมที่สั้น ง่าย และจบลงด้วยความสำเร็จ ไม่ซับซ้อน เน้นกระบวนการกลุ่มใช้ภาษาที่ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับ สายสุริย์ จุติกุล (2535) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การใช้กระบวนการกลุ่มในการเรียนรู้ มีความสอดคล้องกับธรรมชาติและบุคลิกลักษณะของเยาวชน คือชอบอยู่เป็นกลุ่ม มีความเป็นอิสระสูงมาก ชอบแสดงออก เน้นกิจกรรมที่สามารถทำได้ด้วยตนเอง เช่น การอภิปราย ออกมาเล่าหน้าชั้น การทำแบบฝึกแบบปฏิบัติ การเล่นเกม การทำแผนภูมิ การวาดภาพ ซึ่งจะทำให้เยาวชนเรียนรู้ได้ด้วยตนเองซึ่งสอดคล้องกับ อาชัญญา รัตนอุบล (2541) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เยาวชนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ได้สัมผัสด้วยตนเองและได้มีโอกาสฝึกทำซ้ำๆ จนเกิดความชำนาญ จนเกิดเป็นทักษะและความชำนาญด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้เยาวชนสามารถจำขั้นตอนของการปฏิบัติได้ และสามารถทำได้ด้วยตนเองในที่สุด นอกจากนั้น เยาวชนจะนำปัญหาที่ได้เรียนมาเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมโดยการใช้ความคิดที่มีเหตุผล แล้วเกิดเป็นแนวคิดใหม่ที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์อื่นๆ ประกอบกับสถานการณ์นั้นได้สะท้อนความเป็นจริงที่ก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อค้นหาความรู้ใหม่และผสมผสานกับประสบการณ์เดิมแล้วนำไปใช้ในสถานการณ์ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ โรเจอร์ (Roger, 1989) ที่ว่า คนจะต้องเรียนรู้ว่าจะเรียนรู้ได้อย่างไรมากกว่าความรู้ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้นเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองในการค้นหาความรู้ใหม่และเชื่อมโยงกับแนวคิดของประสบการณ์เดิมมาใช้ในการแก้ปัญหา จึงเป็นการส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ส่วนในช่วงทำงานเป็นกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงกระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่นและได้เรียนรู้ที่จะฟังคำวิจารณ์จากผู้อื่นและยังเป็นกระบวนการรวมพลังความคิดที่จะนำมาใช้ในการแก้ปัญหาด้วย ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ ทองจันทร์ หงส์ลดาธรรม (2531) ที่กล่าวไว้ว่า การทำงานกลุ่มจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้พื้นฐานในการแก้ปัญหาและทำให้ผู้เรียนได้เตรียมตัวที่จะทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มร่วมกับผู้อื่นในชีวิตประจำวันในอนาคต ดังนั้นกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา และการเรียนเป็นกลุ่มย่อย และจากการสนทนากลุ่มของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสิริธรกลุ่มทดลอง หลังจากการฝึกอบรมเสร็จสิ้นลงมีความคิดเห็น ว่ากิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสม

6. สื่อการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ที่นำมาใช้เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน สำหรับเยาวชนสิรินธร เน้นการใช้สื่อการสอนประกอบการเรียนรู้ และเป็นสื่อการสอนที่มีลักษณะสอดคล้องกับเนื้อหาสาระแต่ละหน่วยการเรียนรู้ และผู้เรียน โดยอาจจะเป็นทั้งสื่อบุคคลคือ เยาวชนในแต่ละกลุ่ม สื่ออุปกรณ์ ได้แก่ หนังสือภาพ ภาพข่าว รูปภาพ เกม วิดีทัศน์ วิกิทัศน์ แผนภาพ ซึ่งดึงดูด

ความสนใจของผู้เรียนเพราะมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับธรรมชาติของเยาวชนที่ชอบการเรียนรู้โดยผ่านสื่อการสอนประเภทต่างๆเนื่องจากดึงดูดความสนใจ และทำให้เข้าใจในเนื้อหาได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กระทรวงศึกษา (2542) ที่กล่าวว่า สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเยาวชนควรมีให้หลากหลาย ได้แก่ รูปภาพต่างๆ อุปกรณ์ หรือตัวอย่างที่เป็นในเชิงประจักษ์ นอกจากนั้น ผ่องศรี เกียรติเลิศสนภา (2536) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก สื่อการสอนนับว่ามีความสำคัญมาก เพราะจะเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการใฝ่รู้ที่จะนำความรู้มาใช้แก้ปัญหาซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อาเรนส์ (Arends, 2001) ที่ได้กล่าวว่า การสืบค้นข้อมูลจากแหล่งข้อมูลถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก ผู้สอนจะต้องเตรียมสื่อการเรียนรู้ให้หลากหลายซึ่งเหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาสาระและผู้เรียนด้วย

นอกจากนั้น ในขั้นค้นนินกิจกรรมผู้วิจัยได้พบว่า การใช้กิจกรรมกลุ่มในกระบวนการเรียนรู้กับเยาวชนสามารถทำได้ดี โดยเปิดโอกาสให้เยาวชนได้เรียนรู้ตามลำพังก่อน แล้วจึงเข้ากระบวนการกลุ่มในขั้นตอนต่อไปด้วยการอภิปรายแสดงความคิดเห็น ซึ่งการเรียนแบบนี้จะทำให้เยาวชนได้ฝึกการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองก่อนและการเรียนรู้จากกลุ่ม จึงส่งผลให้เยาวชนกลุ่มทดลองสามารถเรียนรู้กระบวนการแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

7. การวัดและการประเมินผล โปรแกรมการศึกษาของระบบโรงเรียนที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสิรินธร ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการประเมินผลหลายรูปแบบ เช่น การประเมินตามสภาพที่เป็นจริง เช่น การสังเกตพฤติกรรม การตรวจผลงานของเยาวชน ฯลฯ มาพิจารณาร่วมกับแบบวัดทักษะที่ได้สร้างขึ้น และวัดพฤติกรรมของผู้เรียนเพื่อประเมินสมรรถนะดังกล่าว โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้พิจารณาว่าตนเองมีทักษะและพฤติกรรมด้านทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันหรือไม่ และจากความคิดเห็นของผู้เรียน พบว่า วิธีการประเมินผลควรจะต้องครอบคลุมประเด็นที่เรียนรู้ทั้งหมด เพราะการวัดและการประเมินถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญตอนหนึ่ง ดังที่ เลียร์ด (Laird, 1985) ได้กล่าวว่า การวัดและการประเมินผลจะเป็นการบ่งบอกว่าโปรแกรมดังกล่าวมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด และสามารถแก้ปัญหาคำถามต้องการ ในการค้นนินกิจกรรมมากน้อยเพียงใด

8. สภาพแวดล้อม ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการผสมผสานแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักและแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน ผู้สอนได้จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ไม่ก่อให้เกิดความเคร่งเครียดว่าเป็นการเรียนแต่ทำบรรยากาศให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานพร้อมกับได้รับความรู้ไปในตัว ด้วยการให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยทั่วถึง มีความรู้สึกเป็นกันเอง สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเป็นอิสระ ผู้เรียนจะได้ไม่รู้สึกอึดอัด สถานที่เรียนได้จัดให้เหมาะสมกับแต่ละเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้ มีแสงสว่างอย่างเพียงพอ อากาศระบายถ่ายเทได้ดี ไม่ก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายและอยากเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีการพูดปรึกษาหารือกันได้อย่างอิสระ ซึ่งจากความเห็นของ

ผู้เรียน พบว่า บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมเหมาะสมดี ชอบการเรียนรู้แบบนี้ คือมีการปรับเปลี่ยนสถานที่ไปตามความเหมาะสมกับกิจกรรม ซึ่งเป็นไปตามลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของการเรียนรู้ คือ การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี โนลส์ (Knowles, 1980)

เนื่องจาก โปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนที่ได้พัฒนาขึ้น มุ่งเน้นที่กระบวนการเรียนรู้เพราะการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้เรียน ในการเรียนรู้ ดังที่ โรเจอร์ (Rogers, 1969) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สำคัญมากกว่าความรู้ ซึ่งอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นผู้เรียนจึงควรได้เรียนรู้ไปพร้อมกับเนื้อหาสาระอันเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 24 ในเรื่อง การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้เนื้อหาสาระควบคู่ไปกับการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การเผชิญกับสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ด้วยการส่งเสริมให้เยาวชน ได้เรียนรู้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบซึ่งจะเป็นผลให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ส่งเสริมให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ดังที่ สมจิต สวธน์ไพบูลย์ (2526) ได้สรุปไว้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปของสถานการณ์จะกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด ฝึกการแก้ปัญหา อย่างเป็นกระบวนการที่ถูกต้อง จึงจะเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาของผู้เรียนได้

ในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชนครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการพัฒนา โปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนตามแนวคิดของ มัลคอล์ม โนลส์ (Malcolm Knowles, 1980) มาเป็นกรอบในการพัฒนา โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพราะมีแนวคิดที่ต้องการพัฒนาบุคคลที่เป็นผู้ใหญ่ให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทิศทางที่พึงประสงค์ เนื่องจากเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายนี้มีช่วงอายุ 15-20 ปี ซึ่งเป็นวัยที่กำลังอยู่ในช่วงของวัยรุ่นตอนปลาย และกำลังจะพัฒนาเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้นถ้าได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้เจริญงอกงามไปในทิศทางที่พึงประสงค์ก็จะทำให้เยาวชนกลุ่มนี้เป็นผู้ใหญ่ที่ดีและมีคุณค่าต่อประเทศชาติในอนาคต นอกจากนั้นแนวคิดของ โนลส์ ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่เหมาะสมกับการนำมาเป็นกรอบในการพัฒนาโปรแกรมสำหรับเยาวชนกลุ่มนี้มากคือ 1) บุคคลที่เจริญเติบโตและมีวุฒิภาวะยิ่งขึ้นความคิดเกี่ยวกับตนเองจะเคลื่อนจากการพึ่งผู้อื่นเต็มที่ไปสู่การนำตนเอง จะเกิดความต้องการอย่างลึกซึ้งที่จะให้ผู้อื่นมองว่าตนเองสามารถควบคุมและกำหนดชะตาชีวิตของตนเองได้ 2) บุคคลที่มีวุฒิภาวะเพิ่มขึ้นก็จะมีประสบการณ์กว้างขวางขึ้นเป็นแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้สำหรับผู้อื่น ในขณะที่เดียวกันก็มีพื้นฐานความรู้ที่กว้างขวางที่จะรองรับการเรียนรู้ใหม่ๆ 3) มีความพร้อมที่จะเรียนรู้เมื่อรู้ดีกว่าสิ่งนั้นมีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต 4) ยึดปัญหาเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ต้องการที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่สามารถนำไปใช้ได้ทันทีในปัจจุบัน ดังที่กล่าวมาแล้วเป็นกระบวนการ

ภายในคือต้องคำนึงถึงสภาพและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้และแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง (Self-directed inquiry) ซึ่งเป็นแนวคิดพื้นฐานที่เหมาะสมและสอดคล้องกับธรรมชาติของเยาวชนกลุ่มนี้มาก เพราะเป็นการเน้นประสบการณ์ของผู้เรียน ความสนใจและความต้องการของผู้เรียน เนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับปัญหาและชีวิตประจำวันของผู้เรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพมากที่สุด เป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (อุ้นดา นพคุณ, 2527) ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมของโนลส์ มาเป็นกรอบในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชน นอกจากนี้แล้วผู้วิจัยยังได้นำแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก ผสมผสานไปกับแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน และทักษะการแก้ปัญหาใช้ในการจัดดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ครั้งนี้ด้วย เนื่องจากในการส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชนซึ่งเป็นการเน้นให้เยาวชนได้ใช้ความคิดและการไตร่ตรองอย่างมีเหตุผลเป็นส่วนประกอบสำคัญ ซึ่งพบว่า สอดคล้องกับวิธีการจัดดำเนินการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เพราะเป็นแนวคิดหนึ่งที่ต้องใช้สถานการณ์หรือสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งเริ่มต้นในการเรียนรู้ เพื่อเป็นการกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความต้องการที่จะค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งต่างๆ เพื่อมาแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยที่ผู้เรียนจะเป็นผู้ตัดสินใจด้วยการนำตนเองในการที่จะแสวงหาความรู้ เพื่อมาแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นเป็นการแสวงหาความรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อค้นหาในสิ่งที่ต้องการเรียนรู้และมีการทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นกลุ่มด้วย (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2541)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การดำเนินการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเยาวชน ดังกล่าวได้มีการจัดดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยมีแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยมาเป็นกรอบในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ จึงทำให้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้รับการยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถสนองวัตถุประสงค์ของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มุ่งส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสตรีนครใต้

3. ด้านประสิทธิผลของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้พัฒนาขึ้น

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสตรีนครใต้ที่พัฒนาขึ้น โดยภาพรวมแล้ว พบว่า โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสตรีนครใต้ สามารถช่วยส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชนได้ โดยมีประเด็นการอภิปราย ดังต่อไปนี้

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสตรีนคร กลุ่มทดลองมีทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันหลังการเข้าร่วมกิจกรรมตามโปรแกรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน หลังการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งเป็นการสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องจากโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้พัฒนาขึ้นด้วยการผสมผสานแนวทางการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักและแนวทางการเรียนรู้แบบร่วมกันเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่จัดให้เยาวชนได้ทำงานร่วมกันแก้ปัญหาเป็นกลุ่มย่อย แต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่แตกต่างกัน โดยสมาชิกทุกคนมีความรับผิดชอบต่อกัน มีส่วนร่วมกันอย่างแท้จริงในการเรียนรู้และความสำเร็จของกลุ่ม โดยการปรึกษาหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันสมาชิกในกลุ่มไม่เพียงแต่รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองเท่านั้น หากจะต้องรับผิดชอบการเรียนรู้ของเพื่อนสมาชิกในกลุ่มด้วย และร่วมกันทำงานจนประสบความสำเร็จซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตติมา จรรยาธรรม (2538) ได้ทำการศึกษากันเกี่ยวกับเรื่องผลของการเรียนแบบร่วมกัน โดยให้เทคนิคการแบ่งเป็นกลุ่มละสามฤทธิ์ผลที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านของนักเรียน และได้พบว่า ภายหลังจากทดลอง นักเรียนในกลุ่มที่เรียนแบบร่วมกันโดยใช้เทคนิคการแบ่งเป็นกลุ่มแบบละสามฤทธิ์ผล มีความเข้าใจในการอ่านสูงกว่านักเรียนในกลุ่มที่เรียนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ที่ผสมผสานด้วยแนวทางการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักและแนวทางการเรียนรู้แบบร่วมกันนั้น เยาวชนจะเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการร่วมมือกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน โดยผู้เรียนจะมีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผนการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนการประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเอง เน้นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นหา และค้นพบคำตอบด้วยการนำตนเองทั้งนี้การค้นพบใดๆ จากประสบการณ์ของตนเองนั้น ผู้เรียนมักจะจดจำได้ดี และมีความหมายโดยตรงต่อผู้เรียน ซึ่งจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเรียนรู้มีความเป็นอิสระ มีการจัดสภาพแวดล้อมให้อื้ออานวยต่อการเรียนรู้ ซึ่งทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกที่เป็นอิสระในการแสดงความคิดเห็น การปรึกษาหารือ การแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ อันจะเป็นหนทางไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ และในขณะที่เดียวกันก็พร้อมที่จะยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เต็มใจที่จะรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง สนทนาและอภิปรายอย่างสร้างสรรค์มากกว่าที่จะเป็นการโต้เถียงกัน มีวิธีการเรียนที่เน้นกระบวนการกลุ่มที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วมมือกันสืบค้นวิธีการแก้ปัญหา ด้วยการส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วมมือกัน แบ่งหน้าที่กันทำงาน เพื่อที่จะให้ทุกคนในกลุ่มได้มองเห็นถึงความสำเร็จที่มาจากการทำงานร่วมกัน (Bruffee, 1987. Macgregor, 1990. Rommer, 1985)

นอกจากนั้นเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสิรินธรกลุ่มทดลองมีความคิดเห็นว่า ได้เกิดพฤติกรรมด้านทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันหลังการทดลอง จึงเป็นการสนับสนุนว่า โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น สามารถส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นระบุปัญหา เมื่อได้เผชิญกับสถานการณ์ปัญหา จากนั้นจึงร่วมกันค้นหาสาเหตุของปัญหาเมื่อได้ทราบสาเหตุที่คาดว่าจะเป็นไปได้ แล้วจึงร่วมกันหาทางแก้ไขสาเหตุของปัญหา แล้วร่วมกันพิจารณาต่อไปว่าเมื่อได้แก้ไขปัญหานั้นๆ แล้ว ผลที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไร ซึ่งขั้นตอนของการดำเนินการกิจกรรมการเรียนรู้ใน โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้พัฒนาขึ้นเป็นการฝึกฝนให้ผู้เรียนแก้ไขปัญหาย่างมีเหตุผลตลอดเวลา จึงทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ และสามารถแก้ไขปัญหาลได้อย่างเหมาะสม จึงทำให้ผู้เรียนมีทักษะการแก้ปัญหาที่สูงขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ผ่องศรี เกียรติเลิศเกา (2536) ที่ได้พัฒนารูปแบบการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักทางการศึกษาพยาบาล พบว่า นักศึกษากลุ่มที่เรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักจะมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่านักศึกษาที่เรียนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อารมณ์ แสงรัศมี (2543) ได้ศึกษาผลของการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักต่อลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และได้พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักมีคะแนนเฉลี่ยลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทำนองเดียวกับ แค็กวิน (Caxwin,1997) ได้ศึกษาการสร้างพฤติกรรมในการจัดระบบด้วยการใช้แบบฝึกการ ใช้ปัญหาเป็นหลักกับนักเรียนมัธยมและได้พบว่า นักเรียนที่จบหลักสูตรโดยใช้ปัญหาเป็นหลักจะระลึกถึงปัญหาที่เคยได้ศึกษามาแล้ว จะมีพฤติกรรมด้านการจัดการกับปัญหาที่เหมาะสม และสามารถร่วมมือในการแก้ปัญหาได้ดียิ่งขึ้น สามารถนำไปใช้จัดการกับปัญหาที่ต้องเผชิญในอนาคต ได้เป็นอย่างดี

ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับข้อกล่าวที่ว่า การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักที่ผสมผสานด้วยแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกันจะเป็นอีกกลยุทธ์หนึ่งที่สามารถช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการแก้ปัญหา สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาคือ ไปในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Barrows&Tambllyn,1980;Delisle,1997;Hmelo&Evensea,2000) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ วีรยุทธ วิเชียร โชติ (2526) ที่กล่าวว่า ปัญหาจะทำให้คนฉลาดขึ้น ปัญหาที่นำมาใช้ควรจะทำให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็น กระตุ้นให้มีการระดมพลังปัญญาที่มีอยู่เพื่อนำมาใช้แก้ปัญหาหรืออธิบายสาเหตุแห่งปัญหา และเป็นการฝึกฝนให้เยาวชนได้รับการฝึกฝนกระบวนการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันและในอนาคตได้อย่างมีความมั่นใจและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การดำเนินการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของเยาวชน

ดังกล่าวได้มีการจัดดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยมีแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยมาเป็นกรอบในการพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ จึงทำให้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้รับการยอมรับว่ามีประสิทธิภาพ สามารถสนองวัตถุประสงค์ของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มุ่งส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตสำหรับเยาวชน ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสิรินธรได้

ดังนั้นการที่เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสิรินธร ได้ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนของ โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้พัฒนาขึ้น จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสิรินธรกลุ่มทดลองมีทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันที่สูงกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้

4.ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้พัฒนาขึ้น

4.1 กลุ่มผู้เรียน

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้พัฒนาขึ้นจากการผสมแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักและแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกันนี้มีแนวการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยการใช้กระบวนการกลุ่มเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติและวัยของเยาวชนจึงทำให้มีการตื่นตัว กระตือรือร้น และสนใจที่จะเรียนรู้ได้อย่างไม่เกิดความเบื่อหน่าย เพราะได้ทำงานร่วมกับเพื่อนๆ ต้องมีการรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ทั้งด้วยการนำตนเองและของสมาชิกในกลุ่มด้วยการปรึกษาหารือ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวคิดซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือกัน จึงเป็นการพัฒนาการทำงานร่วมกับผู้อื่น ในอนาคตได้เป็นอย่างดี และการที่เยาวชนที่มาจากพื้นที่ต่างๆ กัน ซึ่งแต่ละคนย่อมจะมีประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตที่ผ่านมาแตกต่างกันด้วยและต้องมาทำงานร่วมกันในฐานะสมาชิกกลุ่ม ตัวของเยาวชนแต่ละคนจึงกลายเป็นสื่อบุคคลหรือแหล่งของการเรียนรู้ที่สำคัญของกลุ่มในการทำกิจกรรม ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นการปรึกษาหารือกัน ทำให้เยาวชนเกิดความภาคภูมิใจในการที่มีบทบาทได้ถ่ายทอดความรู้หรือประสบการณ์ของตนเองสู่เพื่อนๆ ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้เต็มไปด้วยบรรยากาศที่สนุกสนานเพลิดเพลินและได้ความรู้ไปด้วย ดังนั้น ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่จะต้องคำนึง คือ กลุ่มผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สารีพันธุ์ ศุภวรรณ (2545) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จะต้องคำนึงถึง คือ ผู้เรียน

4.2 ผู้สอน

ในขั้นดำเนินการตามกิจกรรมการเรียนรู้ของโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้พัฒนาขึ้นในครั้งนี้ บทบาทของผู้สอนเป็นส่วนที่มีความสำคัญมาก ก็จะต้องเป็นผู้ที่มีบทบาท

ในการอำนวยความสะดวกและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ในผู้เรียน (Facilitator) จะต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจในพฤติกรรมและธรรมชาติของเยาวชนเป็นอย่างดีเพราะเยาวชนที่มาอยู่ร่วมกันจะมีพฤติกรรมและการแสดงออกที่แตกต่างกันเช่น ก้าวร้าว คือร้าย เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เคยชินมาก่อนเพื่อเป็นการปกป้องตนเองและเรียกร้องความสนใจ ผู้สอนจึงจำเป็นต้องเข้าใจธรรมชาติและพฤติกรรมของเยาวชนกลุ่มนี้อย่างถูกต้องเพื่อที่จะจัดการฝึกอบรมให้กับเยาวชนได้อย่างเหมาะสม

คังที วัลลภ คังคณานุรักษ์ (2539) ได้กล่าวว่า ผู้สอนเยาวชนในกลุ่มที่คือยโอกาส หลาดโอกาสหรือมีปัญหาต่างๆ จะต้องมีความเข้าใจในธรรมชาติของเยาวชนกลุ่มนั้นเป็นอย่างดีก่อน เพราะเยาวชนกลุ่มดังกล่าวยังคงมีความต้องการและการเรียนรู้ ซึ่งอาจมีพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากเยาวชนทั่วไป เช่นอาจมีความก้าวร้าว ต้องการคนที่ยอมรับและเข้าใจ จะเชื่อฟังคนที่เขาสามารถไว้วางใจได้เท่านั้น และจะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีจะส่งผลให้ใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนที่พัฒนาขึ้นเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ แม็กเกรเกอร์ (Macgregor, 1990) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ผู้สอนจะมีบทบาทสำคัญในการเติมเต็มความรู้ของผู้เรียนให้สมบูรณ์ ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างมีความสุข จัดทรัพยากรและสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ รู้จักและเข้าใจในธรรมชาติของผู้เรียน พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ กระตุ้นผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างทั่วถึง

4.3 กิจกรรมการเรียนรู้

เป็นกิจกรรมการเรียนรู้แบบกระบวนการกลุ่มด้วยการผสมผสานแนวความคิดการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นหลักและการเรียนรู้แบบร่วมกัน ซึ่งมี 10 ขั้นตอน ได้แก่ 1) กำหนดจุดมุ่งหมายของบทเรียน 2) กำหนดขนาดของกลุ่มสมาชิก 3) จัดสถานที่ให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้แบบกลุ่ม 4) เตรียมเนื้อหาสาระให้สมาชิกทุกคนได้ทำงานร่วมกันอย่างทั่วถึง 5) นำเข้าสู่ประเด็นปัญหาด้วยการทบทวนความรู้และประสบการณ์เดิม 6) ทำความกระจ่างชัดในสถานการณ์ปัญหาด้วยการทบทวนความรู้และประสบการณ์เดิม 7) จัดกลุ่มผู้เรียนและกำหนดบทบาทของสมาชิก 8) สร้างกรอบการเรียนรู้ด้วยการเรียนรู้แบบอิสระและกระบวนการกลุ่ม 9) ระดมสมองหาวิธีการแก้ปัญหา 10) วิเคราะห์และประเมินผลกระบวนการแก้ปัญหา

จากกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าว เยาวชนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน โดยการร่วมกันทำกิจกรรมที่มีหลากหลาย เช่น การระดมสมอง การอภิปรายกลุ่ม การปริศนาเรือบ เกม บทบาทสมมุติ การออกมแสดงเรื่องหน้าชั้น การเขียนกระดาน กิจกรรมที่หลากหลายและสอดคล้องกับเนื้อหาสาระมีความเหมาะสมกับธรรมชาติของเยาวชนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ (2542) ที่กล่าวไว้ว่า กิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและมีการทำกิจกรรมร่วมกัน จะทำให้เยาวชนมีความกระตือรือร้น มีความสนุกสนานในการเรียนรู้ทำให้ใส่ใจที่จะพัฒนาตนเองและกิจกรรมที่เหมาะสมคือจะต้องเป็นกิจกรรมที่สั้น ง่ายและจบลงด้วยความสำเร็จ ไม่ซับซ้อน เน้นกระบวนการกลุ่มใช้

ภาษาที่ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับ สายสุริย์ จตุกุล (2535) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การใช้กระบวนการกลุ่มในการเรียนรู้ มีความสอดคล้องกับธรรมชาติและบุคลิกลักษณะของเยาวชน คือชอบอยู่เป็นกลุ่ม มีความเป็นอิสระสูงมาก ชอบแสดงออก เน้นกิจกรรมที่สามารถทำได้ด้วยตนเอง เช่น การอภิปราย ออกมาเล่าหน้าชั้น การทำแบบฝึกแบบปฏิบัติ การเล่นเกม การทำแผนภูมิ การวาดภาพ ซึ่งจะช่วยให้เยาวชนเรียนรู้ได้ด้วยตนเองซึ่งสอดคล้องกับ อาชญญา รัตนอุบล (2541) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เยาวชน ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ได้สัมผัสด้วยตนเองและได้มีโอกาสฝึกทำซ้ำๆ จนเกิดความชำนาญ จนเกิดเป็นทักษะและความชำนาญด้วยตนเอง จึงจะทำให้เยาวชนสามารถจำขั้นตอนของการปฏิบัติได้ และสามารถทำได้ด้วยตนเองในที่สุด นอกจากนั้น เยาวชนจะนำปัญหาที่ได้เรียนมาเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิม โดยการใช้ความคิดที่มีเหตุผล แล้วเกิดเป็นแนวคิดใหม่ที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์อื่นๆ ประกอบกับสถานการณ์นั้นได้สะท้อนความเป็นจริงที่ก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อค้นหาความรู้ใหม่และผสมผสานกับประสบการณ์เดิมแล้วนำไปใช้แก้ในสถานการณ์ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ โรเจอร์ (Roger,1989) ที่ว่า คนจะต้องเรียนรู้ว่าจะเรียนรู้ได้อย่างไรมากกว่าความรู้ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้นเมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการนำตนเองในการค้นหาความรู้ใหม่และเชื่อมโยงกับแนวคิดของประสบการณ์เดิมมาใช้ในการแก้ปัญหา จึงเป็นการส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ส่วนในช่วงทำงานเป็นกลุ่ม ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงกระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่นและได้เรียนรู้ที่จะฟังคำวิจารณ์จากผู้อื่นและยังเป็นกระบวนการรวมพลังความคิดที่จะนำมาใช้ในการแก้ปัญหาด้วย ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ ทองจันทร์ หงส์ถาวรภัก (2531) ที่กล่าวไว้ว่า การทำงานกลุ่มจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้พื้นฐาน ในการแก้ปัญหาและทำให้ผู้เรียนได้เตรียมตัวที่จะทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มร่วมกับผู้อื่นในชีวิตประจำวันในอนาคต ดังนั้น กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา และการเรียนเป็นกลุ่มย่อย และจากการสนทนากลุ่มของเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสิริธรกลุ่มทดลองหลังจากการฝึกอบรมเสร็จสิ้นลงมีความคิดเห็นว่าการเรียนรู้อันที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสม

4.4 สื่อการเรียนรู้

สื่อการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ที่นำมาใช้เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชนสิรินธร เน้นการใช้สื่อการสอนประกอบการเรียนรู้ และเป็นสื่อการสอนที่มีลักษณะสอดคล้องกับเนื้อหาสาระแต่ละหน่วยการเรียนรู้ และผู้เรียน โดยอาจจะเป็นทั้งสื่อบุคคลคือ เยาวชนในแต่ละกลุ่ม สื่ออุปกรณ์ ได้แก่ หนังสือภาพ ภาพข่าว รูปภาพ เกม วัสดุ วัสดุทัศน แผนภาพ ซึ่งดึงดูดความสนใจของผู้เรียนเพราะมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับธรรมชาติของเยาวชนที่ชอบการเรียนรู้โดยผ่านสื่อการสอนประเภทต่างๆเนื่องจากดึงดูดความสนใจ และทำให้เข้าใจในเนื้อหาได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กระทรงศึกษา (2542) ที่กล่าวว่า สื่อ

การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเยาวชนควรมีให้หลากหลาย ได้แก่ รูปภาพต่างๆ อุปกรณ์ หรือตัวอย่างที่เป็นในเชิงประจักษ์ นอกจากนี้ ห้องศรี เกียรติเลิศนา (2536) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก สื่อการสอนนับว่ามีความสำคัญมาก เพราะจะเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการใฝ่รู้ที่จะนำความรู้มาใช้แก้ปัญหาซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อารนส์ (Arends, 2001) ที่ได้กล่าวว่า การสืบค้นข้อมูลจากแหล่งข้อมูลถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก ผู้สอนจะต้องเตรียมสื่อการเรียนรู้ให้หลากหลายซึ่งเหมาะสมและสอดคล้องกับเนื้อหาสาระและผู้เรียนด้วย

4.5 สภาพแวดล้อม

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการผสมผสานแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักและแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน ผู้สอนได้จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ไม่ก่อให้เกิดความเคร่งเครียดว่าเป็นการเรียนรู้แต่ทำบรรยากาศให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานพร้อมกับได้รับความรู้ไปในตัว ด้วยการให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมโดยทั่วถึง มีความรู้สึกเป็นกันเอง สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเป็นอิสระ ผู้เรียนจะได้ไม่รู้สึกอึดอัด สถานที่เรียนได้จัดให้เหมาะสมกับแต่ละเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้ มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศระบายถ่ายเทได้ดี ไม่ก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายและอยากเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีการพูดปรึกษาหารือกันได้อย่างอิสระ ซึ่งจากความเห็นของผู้เรียนพบว่า บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมเหมาะสมดี รอบการเรียนรู้แบบนี้ คือมีการปรับเปลี่ยนสถานที่ไปตามความเหมาะสมกับกิจกรรม ซึ่งเป็นไปตามลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของการเรียนรู้ คือ การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี มัลคัม โนลส์ (Malcolm Knowles, 1980)

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การที่จะนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันในบริบทอื่น ผู้ที่จะนำไปใช้ควรจะต้องทำการศึกษาดังองค์ประกอบทุกส่วนให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ และเตรียมพร้อมในทุกส่วนที่จำเป็น เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมของโปรแกรมเป็นไปด้วยประสิทธิภาพ และควรจะต้องมีการปรับปรุงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับบริบทนั้นๆ ด้วยจึงจะทำให้การใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้มีประสิทธิผลยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนดิวิชั่น

1.1 การส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชนในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสตรีนธร ให้ได้ผลดีนั้น ผู้สอนควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับการนำกระบวนการกลุ่มมาใช้เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นการเรียนโดยใช้โปรแกรมนี้ควรให้ผู้เรียนได้มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการกลุ่มให้เข้าใจก่อนแล้วจึงใช้โปรแกรมนี้ จึงจะทำให้การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จ นอกจากนี้ผู้สอนจะต้องมีความเข้าใจควรต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดการเรียนรู้การใช้ปัญหาเป็นหลักและแนวคิดการเรียนแบบร่วมกันตลอดจนความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะการแก้ปัญหาเป็นอย่างดี ดังนั้นผู้สอนจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ตาม โปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนให้ชัดเจนก่อนที่จะนำ โปรแกรมไปใช้เพื่อการดำเนินการได้อย่างเหมาะสม และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ผู้สอนจะต้องมีใจรักและเข้าใจในธรรมชาติของเยาวชนเป็นอย่างดีด้วย

1.2 การนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ได้พัฒนาขึ้นไปดำเนินการ ควรศึกษาแต่ละองค์ประกอบและแผนการเรียนรู้ของ โปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนที่พัฒนาขึ้นให้ลึกซึ้ง เพื่อสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลได้อย่างสูงสุด ซึ่งสามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการของเยาวชน ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนสตรีนธรที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนปลาย ได้มีทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 การที่จะนำ โปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนที่ได้พัฒนาขึ้นไปดำเนินการให้เกิดประสิทธิภาพ ได้อย่างเหมาะสม การคัดเลือกผู้เข้าร่วมกิจกรรมควรเป็นด้วยความสมัครใจ เต็มใจ และมีความพร้อมของผู้เรียนด้วย เพราะจะทำให้การดำเนินกิจกรรมเช่น การระดมสมอง การอภิปราย หรือการศึกษาด้วยการนำตนเองเป็นด้วยดี และควรจัดเวลาในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ให้ติดต่อกันไป โดยคำนึงถึงช่วงเวลาที่ผู้เรียนมีความสะดวกปลอดจากภาระต่างๆ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีสมาธิในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

1.4 การจัดทำหลักสูตรหรือ โปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียน ควรได้ประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญหรือสถานศึกษา ในการจัดทำหลักสูตรประเภทต่างๆ ให้มีความหลากหลาย โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ จัดทำ เนื้อหาสาระที่ตอบสนองของปัญหา และความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริงตลอดจนสอดคล้องกับธรรมชาติของผู้เรียนด้วย

1.5 ด้านการวิจัย ควรสนับสนุนให้มีการวิจัย โดยเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เกี่ยวกับเยาวชนในมิติต่างๆ ให้มากขึ้น

1.6 การนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนที่พัฒนาขึ้นไปดำเนินการ ควรคำนึงถึงข้อเสนอนี้ในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

ก. เนื้อหาสาระที่นำมาใช้ในการเรียนรู้ ควรเป็นเรื่องที่มีความสำคัญที่จะต้องดำเนินการ ในช่วงระยะเวลาที่ไม่ยาวนานและมีเนื้อหาสาระเป็นบูรณาการ

ข. สถานการณ์ที่เป็นปัญหาจะต้องเป็นสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กับกลุ่มผู้เรียน และมีลักษณะที่หลากหลาย เพื่อผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

ค. สื่อการเรียนรู้ต่างๆ จะต้องมีจำนวนเพียงพอกับกลุ่มผู้เรียน และมีลักษณะที่หลากหลาย เพื่อป้องกันความเบื่อหน่ายที่อาจเกิดขึ้นกับผู้เรียนได้

ง. สภาพแวดล้อม จำเป็นต้องจัดให้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ของผู้เรียน สถานที่ควรมีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับให้เข้ากับแต่ละกิจกรรม แสงสว่างเพียงพอ อากาศระบายถ่ายเทได้ดี บรรยากาศเป็นกันเอง จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการที่จะนำโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันในบริบทอื่น ผู้ที่จะนำไปใช้ควรจะต้องทำการศึกษารายละเอียดองค์ประกอบทุกส่วนให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ และเตรียมพร้อมในทุกส่วนที่จำเป็น เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมของโปรแกรมเป็นไปด้วยประสิทธิภาพ และควรจะต้องมีการปรับองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับบริบทนั้นๆ ด้วยจึงจะทำให้การใช้โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้มีประสิทธิผลยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก และแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน ให้ขยายวงที่กว้างออกไปในทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยการปรับองค์ประกอบของโปรแกรมให้สอดคล้องและเหมาะสมเพศ วัย และลักษณะเฉพาะ รวมทั้งปัญหา ความต้องการ ความสนใจ ตลอดจนธรรมชาติของกลุ่มเป้าหมายนั้นๆ

2.2 ควรมีการเปรียบเทียบการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักและแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมกัน กับโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้แนวคิดแบบอื่นๆ เพื่อศึกษาถึงผลที่เกิดขึ้นที่มีต่อการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา

2.3 ควรมีการวิจัยโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบอื่นๆ ในทุกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อศึกษาผลของการใช้ที่มีต่อการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา

2.4 เนื้อหาสาระที่จะนำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้เรียน โดยตรงจะทำให้บทเรียนนั้นมีคุณค่าต่อผู้เรียนจึงควรจะต้องมีแบบทดสอบที่สามารถจะทำให้ทราบถึงความรู้สึภายในของผู้เรียนซึ่งจะทำให้สามารถนำมาเป็นบทเรียนเพื่อเป็นการตอบสนองปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนและมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและบุคลิกภาพให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ได้